

Περιφέρεια

Τόμ. 3, Αρ. 3 (2013)

Περιφέρεια | Region & Periphery

Nancy A. Vamvakas - Europeanizing Greece: The Effects of Ten Years of EU Structural Funds, 1989-1999

Γιώργος Οικονόμου

doi: [10.12681/rp.18905](https://doi.org/10.12681/rp.18905)

Copyright © 2018, Γιώργος Οικονόμου

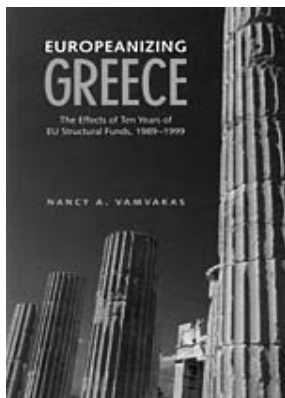
Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Οικονόμου Γ. (2013). Nancy A. Vamvakas - Europeanizing Greece: The Effects of Ten Years of EU Structural Funds, 1989-1999. *Περιφέρεια*, 3(3), 144-147. <https://doi.org/10.12681/rp.18905>

Nancy A. Vamvakas
Europeanizing Greece: The Effects of Ten Years of EU Structural Funds, 1989-1999

Toronto, University of Toronto Press, 2012, σελ: 144

Nancy A. Vamvakas:
*Assistant Professor Department
of Political Science,
The University of Western Ontario London,
Ontario, Canada.*

Το βιβλίο της Nancy A. Vamvakas συνιστά μια σημαντική συνεισφορά στο πεδίο έρευνας της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Η μελέτη πραγματεύεται το ζήτημα των εξευρωπαϊστικών πιέσεων προσαρμογής που δέχθηκε η Ελλάδα κατά τη δεκαετία του 1990 και τον αντίστοιχο βαθμό ανταπόκρισης και μετασχηματισμού των εγχώριων δομών και των διαδικασιών πολιτικής, στοιχεία που συνιστούν την προστιθέμενη αξία του βιβλίου. Ειδικότερα, η συγγραφέας επιχειρεί να προσεγγίσει τις αλλαγές οι οποίες επήλθαν στο ελληνικό πολιτικο-διοικητικό σύστημα ως αποτέλεσμα της υλοποίησης της διαρθρωτικής πολιτικής της ΕΕ. Η έρευνα εστιάζει χρονικά στην εφαρμογή δύο προγραμματικών περιόδων, 1989-1993 και 1994-1999, ενώ οι δομές που εξετάζονται αφορούν το υποεθνικό (“*subnational*”) επίπεδο αναφοράς (διοικητικές Περιφέρειες και πρώην Νομαρχίες, νυν Περιφερειακές Ενότητες της χώρας). Το βιβλίο χωρίζεται σε πέντε επιμέρους κεφάλαια: το 1^ο κεφάλαιο εισάγει τον αναγνώστη στο θέμα, ενώ τα δυο επόμενα συνδέονται με την αναζήτηση ενδείξεων Εξευρωπαϊσμού της Ελλάδας, είτε μέσω μεταρρυθμιστικών πρωτοβουλιών που αποτυπώθηκαν σε νομοθετικά κείμενα, είτε ως διαδικασία προσαρμογής στις πιέσεις υλοποίησης των διαρθρωτικών προγραμμάτων. Στο 4^ο κεφάλαιο διερευνώνται διαδικασίες πολιτικής που επέδρασαν στη διαμόρφωση των σχέσεων κέντρου-περιφέρειας, ενώ στο τελευταίο συνοψίζονται τα συμπεράσματα της μελέτης.

Η βασική υπόθεση εργασίας του βιβλίου είναι ότι ο μετασχηματισμός δομών και η αλλαγή διαδικασιών πολιτικής που θα προέκυπταν ως αποτέλεσμα της εφαρμογής της διαρθρωτικής πολιτικής της ΕΕ θα μετέβαλλαν –προς την κατεύθυνση

της εξάλειψης– τις πελατειακές σχέσεις που χαρακτηρίζουν το ελληνικό πολιτικο-διοικητικό σύστημα (σελ. 18). Με άλλα λόγια, η αποκέντρωση του πολιτικού συστήματος με όρους ενίσχυσης του ρόλου των υποεθνικών δρώντων στο συγκεκριμένο πεδίο πολιτικής, μπορεί να οδηγήσει στην ποσοτική και ποιοτική βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δομών διοίκησης. Η θεωρητική υποστήριξη της μελέτης βασίζεται στην έννοια της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Επίσης, αξιολογείται το εννοιολογικό πλαίσιο του Εξευρωπαϊσμού ως διαδικασία προσαρμογής που εκδηλώνεται «από την κορυφή προς τη βάση» (“top-down”), ενώ εκτιμάται ως ενδιαφέρουσα και πρωτότυπη η εισαγωγή του όρου «καθεστώσ» (“regime”) ο οποίος συνδέεται με την ύπαρξη άτυπων, σχετικά σταθερών συνασπισμών δρώντων με πρόσβαση σε πόρους που τους επιτρέπουν να έχουν συνεχή παρουσία στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Παράδειγμα δρώντων που συνιστούν ένα «καθεστώσ» αποτελεί ένα δίκτυο αιρετών πολιτικών ηγεσιών, επιχειρηματιών και άλλων ομάδων που αναπτύσσουν συνεργασίες λόγω της αλληλεξάρτησής τους. Η εμπειρική διερεύνηση του ζητήματος στηρίζεται σε συνεντεύξεις δρώντων που τοποθετούνται στο εθνικό, υποεθνικό και υπερεθνικό επίπεδο εξουσίας, καθώς και σε ποσοτικά δεδομένα υλοποίησης της διαρθρωτικής πολιτικής της ΕΕ.

Αρχικά, η συγγραφέας υποστηρίζει ότι προκειμένου ο Εξευρωπαϊσμός να τυγχάνει εφαρμογής, χρειάζεται να συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις: η πρώτη συνδέεται με τη συνεκτικότητα της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ, η οποία δημιουργεί ορισμένες προσδοκίες από τα κράτη μέλη για τις δομές και τις διαδικασίες στις οποίες επιδρά. Επιπλέον, απαιτείται η ύπαρξη ορισμένου βαθμού ασυμβατότητας (“misfit”) ανάμεσα στο εγχώριο και στο ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς. Η τρίτη προϋπόθεση σχετίζεται με την ανταπόκριση των δρώντων στις πιέσεις προσαρμογής, η οποία μπορεί να λάβει μια από τις ακόλουθες μορφές (Balme και Jouve, 1996): παγιοποίηση, σύγκλιση, αντικατάσταση.

Αντλώντας στοιχεία από την έννοια του Εξευρωπαϊσμού, η μελέτη αναζητεί την εκδήλωση του φαινομένου σε νομοθετικά κείμενα μεταρρύθμισης των υποεθνικών δομών διοίκησης, αλλά και σε διαδικασίες πολιτικής που αφορούν τον προγραμματισμό και την υλοποίηση της ευρωπαϊκής διαρθρωτικής πολιτικής. Η Vamvakas υποστηρίζει πειστικά ότι, σε αντίθεση με τη δεκαετία του 1980 όταν ο ευρωσκεπτικισμός επηρέαζε το εγχώριο πολιτικό σύστημα, μετά το 1990 αναδύονται σταδιακά δρώντες-υποστηρικτές της ευρωπαϊκής προοπτικής της Ελλάδας, οπότε και δημιουργούνται προσδοκίες εξευρωπαϊστικών επιδράσεων. Έτσι, η μελέτη αναδεικνύει (και) την παράμετρο του χρόνου ως κρίσιμο στοιχείο υποβοήθησης των δρώντων στη συνειδητοποίηση της ανάγκης για αλλαγή και, εν τέλει, στην ενδεχόμενη ανάληψη δράσης.

Περαιτέρω, η συγγραφέας εξετάζει την προσαρμογή του εγχώριου πολιτικού συστήματος στις πιέσεις των διαρθρωτικών προγραμμάτων. Υποστηρίζεται ότι, εφ’

όσον το πολιτικό σύστημα είναι αποκεντρωμένο και με τις αντίστοιχες δομές διοίκησης σε λειτουργία, θα υπάρξει ποσοτική και ποιοτική ενίσχυση της απόδοσης των διαρθρωτικών πόρων και παράλληλη ποιοτική βελτίωση στις σχέσεις κέντρου-περιφέρειας. Η εν λόγω υπόθεση εξετάζεται εμπειρικά μέσω ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων τα οποία συμβάλλουν στην αξιοπιστία των ευρημάτων. Η έρευνα της Vamvakas παρέχει ισχυρές ενδείξεις εξευρωπαϊστικών πύσεων που συνηγορούν υπέρ της θέσης ότι καθώς το πολιτικο-διοικητικό σύστημα μετακινείται μεταξύ των διακριτών περιόδων εφαρμογής της διαρθρωτικής πολιτικής 1985-1988, 1989-1993 και 1994-1999, αυξάνεται παράλληλα τόσο ο ρόλος των υποεθνικών δρώντων σε σχέση με το εθνικό επίπεδο, όσο και η ένταση της προσπάθειας της κεντρικής αλλά και της περιφερειακής διοίκησης για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των διαρθρωτικών πόρων.

Σε ό,τι αφορά τις σχέσεις μεταξύ κέντρου-περιφέρειας, η συγγραφέας πείθει για την εξέλιξη της πορείας του μοντέλου συνεργασίας των δρώντων μεταξύ των επιμέρους επιπέδων αναφοράς. Η ίδια εξηγεί με σαφήνεια ότι οι πολιτικές ελίτ της χώρας, ιδιαίτερα το νεώτερο κομμάτι που αναδύθηκε και το οποίο διατηρούσε επαφές με την ΕΕ και υποστήριζε εκσυγχρονιστικές τάσεις αλλαγής, σε συνδυασμό με την ανώτερη δημοσιοϋπαλληλία προοδευτικά συνειδητοποίησαν την ανάγκη για διοικητική μεταρρύθμιση και αποκέντρωση, στη βάση της ικανοποίησης των απαιτήσεων των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών προγραμμάτων. Απόρροια των εξευρωπαϊστικών πύσεων αλλαγής ήταν η βελτίωση της ικανότητας της διοίκησης αλλά και η προσπάθεια περιορισμού των πελατειακών δικτύων στελέχωσης των δημοσίων οργανώσεων σε ό,τι αφορά το υποεθνικό επίπεδο. Υπό το ανωτέρω πρίσμα, η συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν ενδείξεις ισχυρού βαθμού Εξευρωπαϊσμού των διοικητικών δομών ως αποτέλεσμα της επίδρασης των διαρθρωτικών πολιτικών. Επίσης, εισάγει την έννοια ενός «Μεσογειακού Καθεστώτος» (*Mediterranean Regime*) στην Ελλάδα, στο βαθμό που οι σχέσεις μεταξύ των δρώντων δικτύων πολιτικής που σχετίζονται με τα διαρθρωτικά ταμεία παρουσιάζουν επιμέρους χαρακτηριστικά του εν λόγω όρου.

Παρ' ό,τι η συγγραφέας προσεγγίζει το υπό μελέτη ζήτημα αξιοποιώντας έναν σημαντικό όγκο εμπειρικών δεδομένων και ερευνητικών μεταβλητών, σημείο προβληματισμού αποτελεί η απουσία αναφοράς του βιβλίου στη μεταρρυθμιστική πρωτοβουλία της κυβέρνησης του Πα.Σο.Κ. το 2010 (Νόμος 3852), όταν προβλέφθηκε ότι οι ηγεσίες των Περιφερειών θα έπαιναν να διορίζονται από το κεντρικό κράτος και πλέον θα εκλέγονταν. Καίτοι η περίοδος μελέτης του βιβλίου είναι οριοθετημένη με σαφήνεια (1989-1999), η επικαιροποίησή του με την εν λόγω προσθήκη, ιδιαίτερα στο τμήμα των συμπερασμάτων που αναφέρεται στο μέλλον και τη μεταρρύθμιση των δομών διοίκησης, εκτιμάται ότι θα συνέβαλε θετικά στην επάρκεια του ερευνητικού εγχειρήματος της Vamvakas. Επίσης, θα ήταν ενδια-

φέρουσα η ανάλυση της μορφής που έχει λάβει ο Εξευρωπαϊσμός στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, στοιχείο που άλλωστε επισημαίνεται και από τη συγγραφέα στο υστερόγραφο της.

Συνολικά, η μελέτη της Vamvakas αποτελεί ένα σημαντικό επιστημονικό έργο το οποίο έρχεται να συμπληρώσει ένα κενό στη σχετική βιβλιογραφία. Η εμπειρική τεκμηρίωση των ερευνητικών υποθέσεων γίνεται με εξαιρετικά ολοκληρωμένο τρόπο, ενώ παράλληλα η συγγραφέας καταφέρνει να χειριστεί επιδέξια την πολυδιάστατη θεωρητική έννοια του Εξευρωπαϊσμού. Δυνατό σημείο του βιβλίου αποτελεί, τέλος, η σύνδεση του εξευρωπαϊστικού φαινομένου με όψεις μετασχηματισμού διοικητικών δομών και διαδικασιών πολιτικής.

Γιώργος Οικονόμου

Υπ. Διδάκτορας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών